

Typy zapożyczeń

Podział ze względu na sposób, w jaki przenikały do języka:

- **bezpośrednie** – przejmowane wprost z jakiegoś języka obcego,
- **pośrednie** – przechodzące jeszcze przez inny język. Na przykład z języka arabskiego przez francuski przeszły do polszczyzny słowa gazela, szyfr, terminologię religijną przejęliśmy z łaciny za pośrednictwem czeskiego czy (rzadziej) niemieckiego: anioł, ołtarz, kościół (porównaj: łac. castellum: zapożyczenie bezpośrednie dało polskie „kasztel”, zapożyczenie pośrednie [przez czeski] dało „kościół”).

Klasyfikacja ze względu na kształt

- **Zapożyczenia właściwe** – wyrazy przeniesione z obcego języka bez większych zmian: keczup, hol, skansen, torreador. Spolszczeniu ulega zazwyczaj forma dźwiękowa, rzadziej graficzna.
- **Zapożyczenia sztuczne** – wyrazy utworzone w jakimś języku z obcych części. Na przykład współcześnie powstają słowa budowane z elementów łacińskich i greckich: *telewizja, kserokopia, noktowizor, hydroterapia*.
- **Hybrydy** – wyrazy składające się z elementu rodzimego i obcego (często po prostu częściowo przetłumaczone): *bawelna, pióropusz* (por. niem. Baumwolle i Federbusch), *minispódniczka, telewizor*.
- **Kalki językowe** – określenia rodzime, ale będące dokładnymi odwzorowaniami elementów obcych, np. tłumaczeniami związków frazeologicznych, przeniesieniem budowy lub znaczenia słów. Przykłady: *tu leży pies pogrzebany, światopogląd* (z niemieckiego), *drapacz chmur, goryl* – w znaczeniu ochroniarza (zapożyczone z angielskiego).

Zapamiętaj

Puryzm językowy – skrajna postawa wobec języka, charakteryzująca się przesadną troską o jego czystość. Niechęć do wszelkich elementów nietradycyjnych, obcych prowadzi do absurdalnej propozycji usunięcia wszelkich zapożyczeń, nawet tych zakorzenionych już w języku (np. zamiast perfumy – *woniawka, zębolek* zamiast dentysty itp.).

Przesadny liberalizm – drugie ze skrajnych stanowisk wobec języka; proponuje akceptowanie wszelkich zjawisk, jego zwolennicy sądzą, że w rozwój języka nie należy ingerować. To także błędna postawa – prowadzi np. do nadużywania zapożyczeń mających dobre polskie odpowiedniki (*partycypować – uczestniczyć, internacjonalny – międzynarodowy, trend – kierunek*) i bezkrytycznego ulegania modzie językowej.

Internacjonalizmy – wyrazy o zasięgu międzynarodowym, powtarzające się w bardzo podobnym kształcie w różnych językach (tak jest często np. z terminologią naukową). Wobec trudności ze znalezieniem ich dobrych odpowiedników są w języku akceptowane. Przykłady: *komputer, kapitalizm, republika, depresja*.

Sprawdź się

Wypełnij poniższą tabelę związaną z zapożyczeniami.

	Język	Nazwa zapożyczenia	Dwa przykłady
1.	niemiecki		
2.			walkman
3.		hungaryzm	
4.			suflet
5.	rosyjski		
6.		ukrainizm	
7.			rumor
8.			loggia, impresario

Wykorzystując swoją wiedzę o nazwach zapożyczeń, wyjaśnij znaczenie wyróżnionych wyrazów.

Kunegunda (to rzadko spotykane dziś imię o korzeniach germańskich) od dawna jest wielbicielek języków obcych. Nic w tym zresztą dziwnego, skoro jej mama to anglistka, a ojciec – od ponad dwudziestu lat dyrektor szkoły – rusycysta. Dlatego właśnie Kunegunda także zamierzała iść na studia językowe. Chciała jednak wy-

brać coś bardziej nietypowego – może hungarystykę czy białorutenistykę, a w ostateczności nawet italianistykę, która wydawała jej się wówczas najmniej oryginalna. W końcu zaczęła uczyć się kolejnego języka, a rodzice zastanawiali się, czy ich córka nie będzie chciała zostać ukrainistką.

Z jakich języków pochodzą wyrazy tworzące poniższe grupy znaczeniowe? Nazwij te grupy własnymi słowami. Jeżeli nie znasz znaczeń niektórych słów, zajrzyj do odpowiednich słowników wyrazów obcych.

- krawat, frak, falbanka, bluza, garsonka
- mur, rynna, szyba, tynk, klamka, blacha
- apelacja, egzekucja (wyroku), sekretarz, komisarz
- know-how, diler, lobby, dumping, businesswoman
- skolko ugodno, wsjo riba, na abarot, w drebiezgi, bumaga
- bagietka, konfitura, deser, gofr, szarlotka, beza
- normatyw, zaniżyć, zawyżyć, rozpracować, wyszkolić
- kalarepa, cytryna, pomarańcza, sałata, kalafor
- boks, ring, skuter, bobslej, set, serw
- gust, respekt, honor, rygor, defekt
- metresa, kokietka, awantura, wojaż, mariaż
- grill, drink, dressing, hot-dog, popcorn

Słowniki wyrazów obcych (wybór)

- W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1967.
- A. Markowski, *Leksykon najnowszych wyrazów obcych*, Warszawa 1996.
- R. Pawelec, *Wieża Babel. Słownik wyrazów obcych nie tylko dla gimnazjalisty*, Warszawa 1999.
- A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych*, Warszawa 2002.
- M. Bańko (red.), *Wielki słownik wyrazów obcych*, Warszawa 2003.
- A. Latusek (red.), *Wielki słownik wyrazów obcych*, Kraków 2008.